

B. Nagy László

(1927—1973)

„Mások jöjjenek a késszel, te jöjj az elkészíthetetlennel. Mások tanuljanak, te okulj. Ne ijedj meg, ha a tudomány gögje dilettánsnak bélyegez. A te mohóságod a tudományod, s alázatosod az igazolód. Ők téglát raknak téglára, s egyik téglá köti a másikat. De te az igazságot keresed, s az igazság minden pillanatban összerontja a saját házát, és minden pillanatban újra építi.” — B. Nagy László *A teremtés kezdetén* című kötete elé írta mottóul a fenti sorokat, tehetsége természetéről pontosabban ma sem mondhatunk. Ha megbízás és kötelesség úgy kívánta, az irodalomtörténetírás törvényei szerint is elsőrendűt tudott alkotni, de igazi eleme az esszé volt. Az esszé, amelyben emberi szembesülésként élhette át a megismerést.

Alkat és magatartás, életsors és mű összefüggéseinek felderítésében olyan igazságokig jutott, amelyek túlmutattak a szaktudomány sokszor szűkös keretein. Mesterségét emberi üzenetnek tekintette, cselekvés értékű megnyilatkozásnak. Ezért követte olyan éber és alkotó figyelemmel a magyar film eseményeit is: a mindenkihez szóló hatékony üzenetet remélte tőlük, üzenetet a méltó létezésről. Legjobban azokat tisztelte és szerette, akiket tehetség és vállalás a lét pereméig sodort: József Attilát, Németh Lászlót, Sarkadi Imrét, Nagy Lászlót, a „felszánt” alkotókat, a közösségi érdekű irodalmat.

E fogékonyságát, vonzalmát mindig vérbeli esztétaként érvényesítette. Páratlan érzékel talált rá ama pontokra, ahonnan ember és írás sajátos értelme felismerhető. Esztétikai érzékenysége, asszociációinak bősége, szikrázó elevensége, megnevező tehetsége révén értelmi erőfeszítéseit magasrendű szellemi mulatsággá avathatta. Nem értekezett, hagyta, hogy a gondolat dinamikus sodrással találjon céljára, teljesebben művé. A törekeny alkat örvényei felett így őrizte kötését a termő étellel, amíg erejéből futotta.

A magyar esszé legjobb lehetőségei keltek életre lapjain. Helyén olyan ür támadt, amit egyelőre senki sem képes betölteni.

K. F.

Galamb Sándor

(1886—1972)

A 40-es évek elején egyik fiatal kutatónk — mert fizetési osztály szerint kijárt neki — „méltóságos uram”-nak szólította, mire energikus, csöppet sem színészes elhárító mozdulat kíséretében ezt mondta: „Hagyd ezt, barátom — nevezd csak tanárnak!” Mert annak tartotta magát, s valóban az is volt, egész lényével, szenvedélyesen és fáradhatatlanul, mindvégig. Hosszú ideig középiskolában tanított, azután az Országos Színészegyesület színiiskolájában, a Színművészeti Akadémián, s magántanári habilitáció jogán előadott az egyetemen is.

S egyfajta pedagógiai erősz vezetete, amikor a Napkeletbe írt színikritikáiban darab és színészi produkció visszafogott hangú *ismertetésére* helyezte a hangsúlyt; meg akkor is, amikor mint a Nemzeti Színház dramaturgja és rendezője sorra felújította régi vigjátékirodalmunk, Kisfaludy Károly, Eötvös József, Szigligeti, Tóth Kálmán legjelesebb darabjait, óvatos és értő kézzel letörölvén róluk az idők folyamán rájuk rakódott port. Egyik legnagyobb sikerét Gaal József jelentős műfaji kezdeményezéséhez, *A peleskei nótáriushoz* írt utójátékával érte el, amelyben Gyulai Pál Vörösmarty-életrajzában a Csiga-vendéglőben tartott baráti összejövetelekről szóló ismeretes részletét dramatizálta, azzal a bevallott céllal, hogy a mai nézőnek, diáknak és felnőttek egyaránt, ebben a didaktikai csomagolásban adjon hiteles képet a reformkor irodalmi—színházi életéről, dramaturgiai törekvéseiről.